

BOSANSKI SUD BI TREBALO DA SUDI PLAVŠIĆEVOJ ^[1]

Author: [Edina Becirevic](#) ^[2]

Regionalni tužioci za ratne zločine moraju izvući pouke iz grešaka Haškog tribunala. Vedski zatvori su čuveni po blagom odnosu prema pritvorenicima – što i nije iznenađenje, s obzirom da se radi o zemlji koja je svetski lider u poštovanju ljudskih prava.

No, Biljana Plavšić se – kao bivša liderka bosanskih Srba i prva žena koja je osuđena pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) – možda i ne bi složila sa takvom ocenom.

Otkako je iz Haga upućena u Ženski zatvor Hinsenberga – jedini te vrste u Švedskoj – njena su pisma prepuna pritužbi, pri čemu su neke prilično bizarne, poput one koja se odnosila na prejaku klimatizaciju, ili na nedovoljno veliku rođendansku tortu koju su joj predali nadzornici.

U januaru 2007., Plavšićeva je od švedske vlade zatražila amnestiju. Iako je taj zahtev odbijen, ona nije odustala. Pre samo dve sedmice, mediji u Bosni i Srbiji su javili da ga je obnovila. Tribunal i švedska vlada joj još nisu odgovorili.

Slučaj Plavšić trebalo bi da služi za pouku kada su u pitanju buduća dogovorna priznanja krivice pred Većem za ratne zločine Državnog suda Bosne. Kao ni Tribunal, ni taj sud ne raspolaže mehanizmima za kažnjavanje onih ratnih zločinaca koji priznaju krivicu da bi potom, nakon što im se izrekne blaža kazna, oglasili da su nevini.

Prema nagodbi koju je sa haškim tužiocima sklopila 2002. godine, Plavšićeva je preuzela delimičnu odgovornost za ratne zločine počinjene nad ne-Srbima za vreme rata u Bosni (1992-95.), uključujući i tačku optužnice kojom se ticala progona po političkoj, rasnoj i verskoj osnovi.

Nakon što se formalno izvinila, Plavšićeva je 2003. osuđena na samo 11 godina zatvora. A ključno je bilo to što su tužioci odustali od optužbe za genocid.

Iako je na samom suđenju priznala krivicu i pokazala da se kaje, njeno naknadno pozivanje na nevinost i zahtevi za amnestijom predstavljaju sasvim drugu priču.

U svojim nedavno objavljenim memoarima, pod naslovom „Lov: ja i ratni zločinci“, bivša glavna tužiteljka Haškog tribunala, Karla del Ponte (Carla Del Ponte), govori i o tome da je Plavšićeva, nakon što je osuđena, tužiocima Tribunala rekla da nije kriva.

Ubrzo po izricanju presude, ona se vratila obrazlaganju svojih rasnih teorija o srpskoj superiornosti. Rekla je da je njeno kajanje zbog vlastitih postupaka bilo lažno – radilo se o pukoj predstavi, čiji je cilj bio da se obmanu haški tužioci i sudije, kao i javnost u bivšoj Jugoslaviji.

Zapravo je Del Ponteova u svojoj knjizi priznala kako više nikada ne bi trebalo gajiti iluzije kada je u pitanju iskrenost bivših političara.

Nažalost, Tribunal je nemoćan da na bilo koji način reaguje na promenu stava Plavšićeve.

Pažljivo ispitivanje redosleda poteza koji su doveli do nagodbe između haških tužilaca i Plavšićeve moglo bi da bude poučno za bosanski sud, kome bi se na taj način pomoglo i da izbegne slične greške.

U sklopu nagodbe koja je sa njom postignuta, Plavšićeva je za „smišljanje i ostvarivanje nasilne etničke podele“ Bosne okrivila bivšeg jugoslovenskog predsednika Slobodana Miloševića, kao i odbegle optuženike za ratne zločine – nekadašnjeg lidera bosanskih Srba, Radovana Karadžića, i njihovog vojnog komandanta, Ratka Mladića.

A ona je, sa svoje strane, samo „podržavala i odobravala“ taj cilj.

U izjavi sudu, Plavšićeva je priznala da su joj u više navrata prijavljivani zločini nad ne-Srbima, ali da ona nije htela da poveruje da su se oni zaista desili.

„Naše rukovodstvo, čiji sam neizbežni deo i sama bila, dovelo je do toga da budu žrtvovani nebrojeni nevini ljudi“, priznala je ona.

Svoje ponašanje tokom trajanja sukoba objasnila je opsesivnom usredsređenošću na sprečavanje toga da Srbi pate onako kako su patili za vreme Drugog Svetskog rata.

Iako su mediji izveštavali u prilog nagodbe, naglašavajući pozitivnu ulogu koju bi priznanje krivice moglo imati u procesu pomirenja, bilo je i onih koji su sumnjali u iskrenost Plavšićeve. Njeno izvinjenje je za udruženja bošnjačkih žrtava svakako predstavljalo isuviše mali korak, koji je uostalom načinjen prekasno.

Pokazalo se da su skeptici u pravu. Njeno kasnije pozivanje na sopstvenu nevinost i zahtevi za amnestijom potvrdili su da Plavšićeva nije spremna da se suoči sa onim što je uradila, niti da prihvati kaznu.

Dakle, gde su pogrešili haški tužioci?

Plavšićino dogovoreno priznanje krivice bilo je nesretan spoj retributivne i restorativne pravde. Retributivni aspekt, odnosno sama kazna, redukovan je restorativnim – izvinjenjem i potencijalnim doprinosom pomirenju.

Teoretičari pak smatraju da su za validnost restorativne pravde neophodna tri koraka.

Prvi je da zločinci shvate posledice svojih postupaka i da se zaista osećaju krivima; drugi je da pokažu želju da isprave štetu koju su naneli; a treći je da budu spremni da prihvate kaznu.

U slučaju Plavšićeve, čini se da je prvi uslov bio ispunjen njenim izvinjenjem u sudnici MKSJ-a. Međutim, isti

taj princip je prekršen time što su tužiocima pristali da povuku optužbu za genocid protiv okrivljene.

Prirodan drugi korak bi u njenom slučaju bio taj da pozove na poštovanje multikulturalizma širom Bosne. Entitet bosanskih Srba, Republika Srpska (RS), nastao je delimično zahvaljujući Plavšićinoj podršci etničkom separatizmu i njenim političkim naslednicima koji su nastavili da brane istu stvar, kao i secesijom od Bosne.

Stoga bi, da je Plavšićeva želela da se iskupi, razumno bilo očekivati da ona iz zatvora pošalje poruke kojima bi se založila za mir i multikulturalizam i upozorila na opasnosti nacionalizma – što ona nije učinila.

Napokon, trebalo bi i da ona svoju kaznu od 11 godina odsluži dostojanstveno i bez pritužbi. A ni to se ne dešava.

Ukoliko Plavšićeva nije prihvatila odgovornost i nije se iskreno pokajala, zbog čega se onda uopšte izvinila? Neki analitičari deo odgovora na to pitanje pronalaze u obrazloženju njenog izvinjenja.

„Došla sam iz dva razloga: da se suočim sa ovim optužbama i da poštedim svoj narod, jer je jasno da bi njegovi pripadnici ispaštali zbog bilo kakvog mog odbijanja da dođem“, rekla je svojevremeno Plavšićeva.

Neki veruju da to znači da je ona želela da izbegne sankcije međunarodne zajednice kojima je bilo zaprećeno RS-u ukoliko odbije saradnju s Tribunalom.

Dublji uvid u psihu Plavšićeve pruža njena obimna knjiga „Svjedočim“, napisana u zatvoru i objavljena 2005.

Knjiga je prepuna ekstremističkih nacionalističkih poruka na liniji njene ratne retorike, i već sam njen sadržaj dovodi u pitanje sporazum sa haškim tužiocima.

U jednoj od najzloglasnijih njenih izjava, koju je 1993. objavio beogradski nedeljnik Svet, Plavšićeva je rekla da su bosanski Muslimani „genetski škart“, čime je pravdala njihovo stradanje.

A u knjizi Plavšićeva govori o vlastitom žrtvovanju za srpski narod, sugerišući da je krivicu priznala samo da bi taj narod lišila tereta kolektivne krivice.

Čudno je da niko iz MKSJ-a nikada nije prokomentarisao njenu knjigu – uprkos činjenici da sadržaj tog izdanja protivreći izjavi koju je ona dala nakon što je postignuta nagodba, a kojom se odrekla prava da se poziva na vlastitu nevinost.

Memoari Del Ponteove otkrivaju više detalja koji se tiču postizanja dogovora s Plavšićevom.

U to vreme je, kako kaže, njena kancelarija bila iznenađena najavom advokata okrivljene da je ona spremna da prizna krivicu, izuzev po tački za genocid. Iz ove perspektive se čini očiglednim da je Del Ponte

isuviše olako prihvatila sporazum.

Bivša tužiteljka u svojoj knjizi piše i da se Plavšićeva, iako je obećala da će svedočiti protiv svog bivšeg saoptuženika – političkog rukovodioca bosanskih Srba, Momčila Krajišnika – predomislila nakon što je iz haške pritvorske jedinice preseljena u švedski zatvor.

„Odevena u suknju od grubog tvida, nalik pravoj britanskoj gospođi, [Plavšićeva] me je obavestila da je doktor biologije, a potom mi je dokazivala superiornost srpskog naroda. To su bile ogavne gluposti, pa sam prekinula sastanak. Nameravala sam da zahtevam da joj se izrekne doživotna kazna“, kaže Del Ponteova.

Sada se ispostavlja da je bivša tužiteljka trebalo da poveruje svojim prvim utiscima.

Iako je Plavšićeva usmeno obećala da će svedočiti protiv ostalih optuženika, odbila je da se na to obaveže i pismenim putem.

„Osećala sam da je moj lični kontakt sa Plavšićevom, uprkos glupostima koje je izgovorila o rasnoj superiornosti, dovoljno srdačan da mogu da joj verujem“, kaže Del Ponteova, priznajući da je pogrešila.

Del Ponteova u knjizi opisuje i svoje nastojanje da popravi situaciju.

„Moramo obavestiti Sudsko veće o tome šta sada priča gospođa Plavšić“, rekla je Del Ponteova svom timu nakon što je Plavšićeva načinila opisani zaokret. „Hajde da predložimo sudu da pokrene proces protiv Biljane Plavšić.“

U memoarima se bivša tužiteljka priseća i slanja tog predloga predsedniku Tribunala – premda ne kaže kada se to desilo. Međutim, on je taj predlog očito odbio, tvrdeći da za to nije nadležan.

Potom je tadašnja tužiteljka isti predlog uputila i sudskom veću koje je prihvatilo priznanje okrivljene.

„Još uvek čekam njihov odgovor“, piše ona.

Iako se mandat suda bliži kraju – rok za zatvaranje mu ističe 2010. – Del Ponteova i dalje čeka.

Moglo bi se ispostaviti da se radi o čekanju Godoa.

Međutim, eto mogućeg posla za bosanski Državni sud. Iako nije moguće dva puta optužiti nekoga za isti zločin, činjenica da su optužbe za genocid protiv Plavšićeve povučene mogla bi da posluži kao povod za podizanje nove optužnice protiv nje.

Ukoliko haške sudije zaključe da su prekršene odredbe nagodbe, postoji realna mogućnost ponovnog

sudjenja za genocid pred bosanskim Državnim sudom.

Čini se sve manje verovatnim da će Mladić ili Karadžić ikada biti u prilici da iznutra vide sudnicu MKSJ-a. A pošto je Plavšićeva najviši političar bosanskih Srba kome se sudilo u Hagu, bilo bi umesno da joj se – radi ostvarivanja pravde – sudi za sve zločine za koje se sumnja da ih je počinila.

Time bi rđavo primenjen restorativni princip bio zamenjen retributivnom pravdom kakvu Plavšićeva zaslužuje.

Edina Bećirević je viša predavačica na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu.

Location: [Balkans](#) ^[3]

[Serbia](#) ^[4]

[Bosnia and Herzegovina](#)

^[5]

Topic: [Comment](#) ^[6]

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/bosanski-sud-bi-trebalo-da-sudi-plav%C5%A1i%C4%87evoj>

Links

[1] <https://iwpr.net/sr/global-voices/bosanski-sud-bi-trebalo-da-sudi-plav%C5%A1i%C4%87evoj>

[2] <https://iwpr.net/sr/people/edinabecirevic>

[3] <https://iwpr.net/sr/global/balkans>

[4] <https://iwpr.net/sr/global/serbia>

[5] <https://iwpr.net/sr/global/bosnia-and-herzegovina>

[6] <https://iwpr.net/sr/taxonomy/term/909>